

ญี่ปุ่นตรง ทางแยกใน ทศวรรษ 1980

เพ็ญศรี กาญจนมัย *

1

คำนำ

ญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่ง ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานที่น่า
สนใจ ความเจริญของญี่ปุ่นในอดีตนั้นเป็นผลงานของชนชั้น
นักรบ งานรวมประเทศให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันใน
ศตวรรษที่สิบหก ทำให้ญี่ปุ่นมีความรู้สึกทางชาตินิยมของตน
ขึ้น จนต้องตัดสินใจปิดประเทศในสมัยโทกูงาวะ สมัยสันติ
ภาพโทกูงาวะอันยาวนานนี้ ทำให้ญี่ปุ่นสร้างวัฒนธรรมที่เป็น
เอกลักษณ์ของญี่ปุ่นเอง ซึ่งเมื่อญี่ปุ่นตัดสินใจเปิดประเทศสู่
โลกภายนอกแล้ว ต่างประเทศต่างก็พิศวงที่เห็นความเจริญ
ของสังคมญี่ปุ่น ที่มีวิวัฒนาการเป็นของตนเองในช่วงเกือบ
300 ปีที่ผ่านมา ในสมัยเมจิต่อมา นั้น เป็นช่วงเวลาที่น่าสน
ใจในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นและในประวัติศาสตร์โลก เพราะ
ญี่ปุ่นสามารถปฏิรูปประเทศ จนกลายเป็นมหาอำนาจไปภาย
ในไม่กี่สิบปี ขณะที่ยุโรปต้องใช้เวลายาวหลายศตวรรษ ญี่ปุ่น
กลายเป็นประเทศสมัยใหม่ ที่มีการอุตสาหกรรมสมัยใหม่
สถาบันการปกครองแบบใหม่ และระบบสังคมสมัยใหม่ จน
กระทั่งมีความเข้มแข็งทางทหาร และมีกำลังทางเศรษฐกิจ
สามารถเอาชนะจีนใน ค.ศ. 1895 และสหภาพโซเวียตใน
ค.ศ. 1905 ตราบจนเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่ง
สงครามแต่ละครั้งก็ให้ผลประโยชน์มหาศาลแก่คนญี่ปุ่น จน
ทำให้เกิดความเข้าใจว่า "อำนาจคือความถูกต้อง" ญี่ปุ่น
กลายเป็นประเทศพหุชนนิยม และจักรวรรดินิยมในช่วง
ทศวรรษ 1930 ความภาคภูมิใจในประเทศชาติ ตลอดจน
ชาติกำเนิดของตน ทำให้ญี่ปุ่นมุ่งมั่นที่จะเป็นผู้ปลดแอกชาว
เอเชียให้พ้นจากอำนาจของจักรวรรดินิยมตะวันตก โดยมี
คำอ้างว่าตนนั้นได้ละเมิดสิทธิในการปกครองตนเองของผู้
อื่น ความทารุณของทหารญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่สองเป็น
ที่กล่าวขวัญถึงกันอยู่ทุกวันนี้ว่าเหี้ยมโหดมาก จนแปรเปลี่ยน
ความนิยมของชาวพื้นเมืองเอเชีย ให้เป็นความเกลียดชัง

* รองศาสตราจารย์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อย่างรุนแรงและเข้มข้น เกิดขบวนการไต่สวนต่อต้านญี่ปุ่นขึ้นทั่วไประหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง

เมื่อญี่ปุ่นต้องปราชัยในสงครามเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของชนนั้น สงครามกลายเป็นสิ่งไม่ถูกต้องและไม่พึงปรารถนา จนปรากฏอยู่ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตราที่ 9 และญี่ปุ่นก็ถูกคณะยึดครองโดยสหรัฐอเมริกาเปลี่ยนให้เป็นประเทศที่รักประชาธิปไตย มุ่งมั่นที่จะเป็นผู้เสริมสร้างสันติภาพและมิตรภาพระหว่างประเทศ ประณามสงครามและการตัดสินใจพิพาทด้วยความรุนแรง เน้นและให้ความสนใจทางเศรษฐกิจ ทำการค้าทั้งกับโลกเสรีและโลกคอมมิวนิสต์ จนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกได้ในช่วงเวลาที่ยาวนาน จนกล่าวกันว่าเป็นความมหัศจรรย์ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น

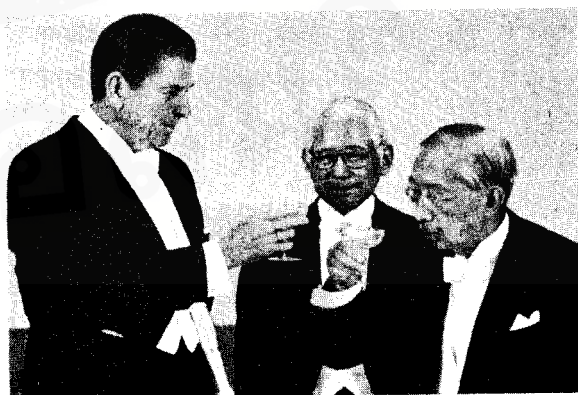
ต้นทศวรรษ 1980 ญี่ปุ่นเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจ เมื่อประเทศคู่ค้าทั้งหลาย ซึ่งเสียเปรียบดุลการค้ากับญี่ปุ่นตลอดเวลา นั้น ต่างตั้งป้อมกีดกันและเพิ่มกำแพงภาษีสินค้าญี่ปุ่น ทำให้รายได้ประชาชาติของญี่ปุ่น ไม่สามารถเป็นไปตามเป้าหมาย แม้จะยังสูงขึ้นในแต่ละปีก็ตาม ทำให้รัฐมีงบประมาณต่ำลง และยังเผชิญกับการเรียกร้องของประชาชนให้รัฐสนใจและให้สวัสดิการด้านสังคมสงเคราะห์อีกด้วย ญี่ปุ่นพยายามแก้ปัญหาเศรษฐกิจกับต่างประเทศ ด้วยการขยายตลาดญี่ปุ่นสำหรับโควตาสินค้าต่างชาติที่เพิ่มขึ้น เรียกร้องขอความร่วมมือจากพ่อค้านักธุรกิจเอกชนของญี่ปุ่น ให้ผ่อนผันและช่วยสนับสนุนสินค้าและการลงทุนของต่างชาติในญี่ปุ่นด้วย สำหรับปัญหาด้านการเมืองนั้น ญี่ปุ่นเพิ่มความสนใจให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านเอเชียของตนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อลบรอยร้าวในอดีต และเพื่อสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาค ญี่ปุ่นเป็นมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น แต่กระวังที่จะรักษาสัมพันธภาพกับสหภาพโซเวียตไว้ ด้วยการเจรจาโดยสันติสำหรับกรณีขัดแย้งในสี่เกาะทางเหนือของเกาะฮอกไกโด ซึ่งเป็น

ปัญหาเรื้อรังที่ทำให้ทั้งสองประเทศไม่อาจทำสนธิสัญญาสันติภาพกันได้

อย่างไรก็ดี ญี่ปุ่นถูกกดดันทั้งการ เมืองภายในและภายนอก ให้ตัดสินใจว่าจะดำเนินนโยบายของประเทศไปในแนวใด ในเมื่อญี่ปุ่นไม่อาจแสวงหาผู้ใดที่เหนือกว่าตน เพื่อจะเลียนแบบหรือเดินตามได้อีกแล้ว ทั้งไม่แน่ใจว่าสหรัฐอเมริกา จะสามารถช่วยป้องกันภัยให้ญี่ปุ่นได้เพียงใด ประชาชนญี่ปุ่นจึงต้องหันมาพิจารณาปัญหาการเพิ่มกำลังป้องกันตัวเอง เมื่อตระหนักถึงการคุกคามจากสหภาพโซเวียต

ขณะที่พรรคเสรีนิยมประชาธิปไตย ภายใต้การนำของนายยาสุฮิโร นากาโซเน ได้จำนวนที่นั่งในรัฐสภาต่ำลง แม้จะได้มากกว่าพรรคอื่น แต่ก็ไม่ได้เสียงเด็ดขาด ทำให้สำนักงานป้องกันตัวเองของญี่ปุ่นซึ่งของบประมาณเพิ่มอีกร้อยละ 6.88 นั้น มีเค้าว่าต้องถูกตัดทอนลงไป ทั้งกระทรวงการคลังของญี่ปุ่นก็ได้ตัดสินใจที่จะเพิ่มงบประมาณทางทหารในปี 1984 ไม่ให้เกินร้อยละ 6 อีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงผันผวน ในนโยบายบริหารประเทศของญี่ปุ่นทั้งภายในและภายนอกในช่วง 2-3 ปีนี้ เป็นสิ่งที่น่าสนใจและน่าติดตาม เพราะในเมื่อญี่ปุ่นเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ และจะเป็นมหาอำนาจทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียนี้ บทบาทของญี่ปุ่นย่อมจะส่งผลกระทบต่อกระเทือนถึงเสถียรภาพและความมั่นคงของเพื่อนบ้านด้วยอย่างแน่นอน

การเมืองและสังคม

นายเซนโกะ ชูซึกิ (มิถุนายน ค.ศ. 1980-พฤศจิกายน ค.ศ. 1982) ได้เป็นผู้นำพรรคเสรีนิยมประชาธิปไตย หรือ พรรค LDP เข้าบริหารประเทศโดยสามารถมีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรถึง 284 ที่นั่ง ในจำนวนที่นั่งทั้งหมด 511 ที่นั่ง ดูเหมือนว่าพรรค LDP ซึ่งแตกแยกกันเป็นหลายกลุ่ม โดยเฉพาะระหว่างกลุ่มของนายทาเกอิโอะ ฟูกุตะ กลุ่มนายทาเกอิโอะ มิกิ กลุ่มนายคาคุเออิ ทานากะ กลุ่มนายยาสุฮิโร นากาโซเน่ กลุ่มนายโทชิโอะ โคโมโตะ กลุ่มนายอิชิโร นากางาวะ และกลุ่มนายชินทาโร อาเบะ จะสามารถ เข้ามารวมกันได้ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ซึ่งรู้จักกันดีว่าเป็นนักประนีประนอมชั้นเยี่ยม ขณะเดียวกัน พรรคสังคมนิยม หรือพรรคฝ่ายค้านก็สามารถเก็บเกี่ยวคะแนนนิยมได้บ้าง ตั้งแต่สมัยการแตกแยกอย่างหนักของพรรค LDP ขณะที่นายโอฮิระเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่

นายชูซึกินั้น เป็นผู้มีควมเชื่อมั่นในตัวเองพอสมควร พยายามดำเนินงานด้านการพัฒนาทั้งภายใน และสถาปนาความสัมพันธ์กับภายนอก เขามีลักษณะเป็นคนของประชาชนมากกว่าผู้อื่น ทำให้เขาสามารถตัดสินใจในการเพิ่มงบประมาณป้องกันประเทศและภาษีต่าง ๆ ได้ด้วยดี แต่การที่ไม่สันทัดในกิจการต่างประเทศ ก็ทำให้เขาต้องเผชิญกับความกดดันของสหรัฐอเมริกาทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ จนประกาศที่จะไม่ยอมรับเลือกเป็นผู้นำพรรคในสมัยที่สองในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1982 ท่ามกลางความผิดหวังของผู้คนจำนวนมาก

นายยาสุฮิโร นากาโซเน่ (ธันวาคม ค.ศ. 1982-) นักการเมืองวัย 64 ปี เข้ารับตำแหน่งผู้นำพรรคและนายกรัฐมนตรีคนต่อไป เขาเป็นผู้เข้มแข็งในกลุ่มยังเติร์กของพรรค LDP แต่ฝักใฝ่อยู่กับกลุ่มของนายทานากะ ซึ่งเป็น

กลุ่มใหญ่ที่สุดของพรรค เล่นการเมืองมาหลายทศวรรษและยังเป็นรัฐมนตรีหลายกระทรวงด้วย เช่น กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงคมนาคม กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

นายนากาโซเน่ ยังคงเผชิญกับปัญหาการค้ำกับต่างประเทศ เมื่อสินค้าญี่ปุ่นถูกกีดกันโดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกาและกลุ่มยุโรปตะวันตก ซึ่งต่างก็อยู่ในภาวะขาดดุลการค้าญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังต้องตอบสนองการกดดันของสหรัฐอเมริกา ที่ให้เพิ่มงบประมาณป้องกันตัวเอง และถ่ายโอนเทคโนโลยีทางยุทธศาสตร์ให้แก่สหรัฐอเมริกาด้วย อย่างไรก็ตาม นายนากาโซเน่และกลุ่ม "เหยี่ยว" ของพรรค LDP ต่างก็เห็นด้วยกับการเพิ่มงบประมาณทหารและการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตราที่ 9 ซึ่งถูกต่อต้านอย่างหนักจากสื่อมวลชนและพรรคฝ่ายค้านในรัฐสภา

กรณีอื้อฉาวของนายทานากะ ซึ่งถูกศาลตัดสินว่าเป็นผู้ฉ้อโกงในกรณีรับสินบนบริษัทการบินล็อกฮีด ทำให้ชื่อเสียงของพรรค LDP และของนายนากาโซเน่ทรุดลงไป แม้นายทานากะจะลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคในปี 1976 แล้วก็ตาม ทั้งการที่นายนากาโซเน่ได้แต่งตั้งลูกน้องของนายทานากะให้เป็นรัฐมนตรีว่าการยุติธรรมนั้น ก็ทำให้เขาได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากคนญี่ปุ่นมาก กรณีของนายทานากะนี้เอง ได้ผลักดันให้นายนากาโซเน่ประกาศยุบสภา และทำการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1983 ปรากฏว่าพรรค LDP ได้ที่นั่งน้อยลง คือได้เพียง 250 ที่นั่ง ขณะที่ได้ 284 ที่นั่งในปี 1980 จนต้องหาเสียงสนับสนุนจากผู้แทนราษฎรอิสระเพื่อให้ได้เสียงข้างมากในรัฐสภา ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าหนักใจมากสำหรับการพิจารณางบประมาณแผ่นดินในเดือนเมษายนที่จะถึงนี้ และฐานะของนายนากาโซเน่เองก็ดูอ่อนแออย่างมาก แม้จะได้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป เพราะเขาต้องตกเป็นผู้รับผิดชอบต่อการที่ทำให้พรรค LDP ได้คะแนนเสียงลดลง ขณะที่พรรคสังคมนิยม พรรคโคเมโตะ

และสังคมนิยมประชาธิปไตยได้คะแนนเสียงมากขึ้น ขณะเดียวกันนายทานากะก็ได้รับเลือกตั้งเข้ามาใหม่ด้วยคะแนนท่วมท้นจากจังหวัดนิงาตะ ในฐานะผู้สมัครอิสระ

ในปี 1982 นี้ เป็นปีที่นักการเมืองญี่ปุ่นต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ที่จะต้องตัดสินใจว่า ญี่ปุ่นควรจะเดินไปในทิศทางใดจึงจะดี เพราะในปลายปี 1981 นั้น ญี่ปุ่นต้องถูกประเทศคู่ค้าที่สำคัญของตน คือสหรัฐอเมริกา กลุ่มเศรษฐกิจยุโรป และประเทศอื่นๆ ต่ำหนิ นโยบายดำเนินการค้าแต่ฝ่ายเดียวของญี่ปุ่น ซึ่งทำให้ญี่ปุ่นได้เปรียบดุลการค้าประเทศอื่นเป็นจำนวนมากและตลอดเวลา จึงพากันหามาตรการต่าง ๆ กีดกันสินค้าญี่ปุ่นที่จะเข้าประเทศของตน ทำให้ญี่ปุ่นเกิดปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจ จนต้องหาทางแก้ไขอย่างละมุนละม่อม กล่าวคือ

ก. ต้นทศวรรษ 1980 จึงเป็นช่วงเวลาที่นักการเมือง พยายามแก้ไขปัญหของประเศร่วมกันเป็นครั้งแรก นายมาซุมิ เอซากิ ได้เป็นผู้นำคณะผู้แทนราษฎรของพรรค LDP เดินทางไปยังสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตก เพื่อหาทางเจรจาแก้ไขปัญหาด้านการค้าและเศรษฐกิจ ส่วนภายในประเทศนั้น นักการเมืองก็เป็นผู้ผลักดันให้ประชาชนสนใจในนโยบายเสรีนิยมทางเศรษฐกิจโดยการนำของรัฐบาล กล่าวคือ ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1982 นายกรัฐมนตรี นายซูซูกิ ได้ประกาศขอร้องให้ประชาชนสนับสนุนการเปิดตลาดญี่ปุ่นให้กว้างขึ้นสำหรับสินค้าต่างประเทศ

ข. ได้มีการดำเนินการเจรจาทางการค้ากันระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1981 เรื่อยมาจนถึงปี 1982 ทั้งนี้เพราะรัฐบาลเกาหลีใต้ของ นายชุน กู วาน นั้น ดูห่างเหินกับญี่ปุ่นมาก ซึ่งผิดกับสมัยนาย ปัก จุง ฮี แต่ก็เกิดกรณีตำราเรียนของญี่ปุ่นมาขัดขวางการเจรจาเสีย ทั้งนี้เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการต้องการเปลี่ยนคำบางคำในตำราเรียนประวัติศาสตร์ เพื่อมิให้นักเรียนมีทัศนคติเกลียดการทหาร อันจะเป็นการขัดขวาง

การแก้ไขรัฐธรรมนูญในมาตราที่ 9 ของฝ่ายอนุรักษนิยมหรือขัดขวางการเพิ่มงบประมาณป้องกันตัวเองของญี่ปุ่น โดยอ้างว่าตำราเรียนที่ใช้กันอยู่นั้นบิดเบือนข้อเท็จจริง เพราะเขียนโดยนักวิชาการฝ่ายซ้ายจัดที่ต่อต้าน และประณามสงครามที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1930 และสงครามโลกครั้งที่สอง จึงทำให้ประเทศที่ถูกญี่ปุ่นรุกรานทั้งหลายในช่วงเวลาดังกล่าวไม่พอใจ ก่อปฏิกิริยาต่อต้านประห้วงญี่ปุ่นอย่างรุนแรงว่า ญี่ปุ่นจงใจลบประวัติศาสตร์ลงไป โดยเฉพาะเกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ และจีน ประห้วงรุนแรงจนถึงขั้นไม่ปรารถนาเจรจาใด ๆ กับญี่ปุ่น และจีนก็ประห้วงการกำหนดไปเยือนจีนของนายซูซูกิด้วย จนกระทรวงศึกษาธิการต้องระงับนโยบายของตนชั่วคราว

ค. ในด้านปัญหาการป้องกันประเทศนั้น ในทศวรรษ 1980 ได้เริ่มมีการพูดอย่างจริงจังขึ้นในบรรดานักการเมืองของญี่ปุ่น ทั้งหัวข้อการเจรจาของผู้นำญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาหรือผู้นำญี่ปุ่นกับเยอรมันตะวันตก ก็มักเป็นเรื่องที่ญี่ปุ่นถูกกดดันให้เพิ่มบทบาททางทหารของตน คือ การเพิ่มงบประมาณทางทหารหรือการป้องกันตัวเองของญี่ปุ่นนั่นเอง

มีผู้ชี้ให้เห็นว่าญี่ปุ่นกำลังต้องการเสริมสร้างศักยภาพทางทหารของตน ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา เช่น เมื่อพิจารณาถึงถ้อยแถลงของอดีตนายกรัฐมนตรี เช่นโกะซูซูกิ เมื่อเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาในระหว่างวันที่ 7-8 พฤษภาคม ค.ศ. 1981 ว่า ญี่ปุ่นนั้นจะพยายามป้องกันประเทศ ซึ่งจะครอบคลุมผ่านน้ำเป็นระยะทางหลายไมล์ทะเล รวมทั้งการป้องกันเส้นทางเดินเรือในระยะ 1,000 ไมล์จากชายฝั่งของประเทศ และนายกรัฐมนตรี นายนาคาโซเน่ คนปัจจุบันก็ประกาศให้ญี่ปุ่นเป็น "เรือบรรทุกเครื่องบินที่ไม่มีวันจม" (Invincible Aircraft Carrier)⁽¹⁾ ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งแง่บวกและลบของประชาชนต่อท่าทีของรัฐบาลดังกล่าว

ประวัติของกองกำลังป้องกันตัวเอง ของญี่ปุ่นนั้น⁽²⁾

เริ่มหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ตามบทบัญญัติในมาตราที่ 9 ของรัฐธรรมนูญโซเวียต ในปี 1947 ได้ระบุว่า เพื่อสันติภาพของโลกที่ตั้งอยู่บนความยุติธรรมและความเป็นระเบียบญี่ปุ่นจะไม่ยอมรับว่าสงครามเป็นอาชญากรรมของชาติ และเป็นเครื่องมือคุกคามในการตกลงเกี่ยวกับข้อพิพาทระหว่างประเทศ ดังนั้นญี่ปุ่นจะไม่ยอมมีกำลังทางบก เรือ อากาศ ตลอดจนพลังอื่นที่จะก่อให้เกิดสงคราม และจะไม่ยอมรับสิทธิของรัฐในการเข้าร่วมสงครามด้วย อย่างไรก็ตาม ในปี 1950 ได้เกิดสงครามเกาหลีขึ้น ทำให้สหรัฐอเมริกาและรัฐบาลญี่ปุ่นทวนเกรงภัยคอมมิวนิสต์ จึงตกลงให้จัดกองทหารจำนวน 75,000 คนขึ้น เพื่อรักษาความสงบภายในของญี่ปุ่น โดยใช้ชื่อว่า "ตำรวจกองหนุน" (National Police Reserve) ต่อมาในปี 1952 ก็เปลี่ยนชื่อมาเป็น "กองกำลังรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ" (National Safety Force) เพิ่มกำลังขึ้นเป็น 110,000 คน และเพิ่มกำลังทางเรือจำนวน 10,323 คนขึ้นอีก ในปี 1954 ก็เปลี่ยนชื่ออีกเป็น "กองกำลังป้องกันตัวเอง" (Self-Defense Force) โดยมีกำลังทางอากาศเพิ่มขึ้นอีกส่วนหนึ่งจนครบลักษณะกองทัพสมัยใหม่โดยสมบูรณ์ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1978 ญี่ปุ่นได้จัดการฝึกซ้อมรบทางเรือขึ้นบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิกตอนเหนือ ระหว่างเกาะฮอกไกโดกับเกาะโอกินาวะ มีเรือรบ 150 ลำ เครื่องบินรบ 175 เครื่อง และทหารเรือ 25,000 คน เข้าร่วมซ้อมรบ นับเป็นการประลองยุทธครั้งใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่น

(1) ยูเกียร์ดิ พันธมิตรประสิทธิ์, "ญี่ปุ่นเพิ่มงบประมาณทหาร : หัสนคติที่แตกแยกภายในประเทศ" (หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน, วันเสาร์ที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2526), บทความหน้า 5

(2) ศศ.อรอนงค์ ทองอร่าม, การเมืองระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออก (คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523), หน้า 87

ญี่ปุ่น ได้วางนโยบายหลักในการป้องกันประเทศในปี 1957 ซึ่งมีจุดประสงค์จะสร้างรากฐานความปลอดภัยของประเทศ โดยเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันประเทศที่ละน้อย เพื่อต่อต้านการรุกราน และรวมทั้งขึ้นอยู่กับสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันกับสหรัฐอเมริกาในการป้องกันประเทศ ซึ่งญี่ปุ่นได้วางแผนฟื้นฟูกองกำลังป้องกันตัวเอง เป็น 4 แผน คือ แผนที่ 1 ปี 1958-1960 แผนที่ 2 ปี 1961-1966 แผนที่ 3 ปี 1967-1971 แผนที่ 4 ปี 1972-1976 อย่างไรก็ตามในช่วงหลังปี 1973 จากวิกฤตการณ์น้ำมันทำให้ญี่ปุ่นยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในแผนที่ 4 ได้ สำหรับแผนที่ 4 นั้น เริ่มเปลี่ยนนโยบายใหม่เมื่อสหรัฐอเมริกาถอนตัวจากเอเชีย กล่าวคือ ญี่ปุ่นวางแผนที่จะมีจรวดจากเรือสู่เรือ เครื่องบินทิ้งระเบิด กองเรือบรรทุกเฮลิคอปเตอร์ และโครงการสร้างเรือดำน้ำเคลื่อนด้วยพลังปรมาณู ทำให้แผนฟื้นฟูฉบับนี้ มีอิทธิพลคุกคามต่อเอเชียมากกว่ากองทัพติดอาวุธนิวเคลียร์ของจีนเสียอีก และนับว่าเป็นการละเมิดต่อหลักการ 3 ประการที่ญี่ปุ่นยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยนายกรัฐมนตรีชิคาโตะที่ประกาศใช้ในปี 1967 ว่า จะไม่ครอบครองไม่ผลิต และไม่นำเข้าอาวุธนิวเคลียร์ในประเทศญี่ปุ่น แต่นายกรัฐมนตรีคิชิเองเคยพูดในปี 1975 ว่า ถ้าญี่ปุ่นจะผลิตอาวุธนิวเคลียร์ เพื่อป้องกันตัวเองก็มิได้เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ

ญี่ปุ่น ยังได้จัดทำสมุทปกขาวป้องกันประเทศขึ้นในปี 1981 นับเป็นฉบับที่ 7 ที่สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับนโยบายป้องกันประเทศ ซึ่งได้กล่าวอย่างชัดเจนถึงสถานการณ์ทางทหารของโลก ที่แสดงถึงการคุกคามและการขยายกำลังรบของสหภาพโซเวียต และญี่ปุ่นควรจะร่วมกันป้องกันชาติ แผ่นดิน และโครงสร้างของรัฐ นับเป็นการสร้างจิตสำนึก ให้ประชาชนตระหนักถึงความจำเป็นที่ญี่ปุ่นต้องรักษาสัมพันธภาพกับโลกเสรี และเพิ่มการป้องกันประเทศตามกำหนดระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในปี

ปัญหาของการป้องกันประเทศของญี่ปุ่นนี้ เกิดขึ้นเมื่อสหรัฐอเมริกาได้ประกาศลัทธิคัลสันในปี 1969 ที่จะลดบทบาท "ผู้คุ้มครอง" ทางเอเชียและแปซิฟิกลงตามลำดับ สหรัฐอเมริกา จึงต้องการให้ญี่ปุ่นช่วยแบ่งเบาภาระของตน ในการรักษาความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ทั้งปัญหการเสียดุลการค้าของสหรัฐอเมริกาแก่ญี่ปุ่นมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี 1965 นั้น ทำให้สมาชิกรัฐสภาอเมริกันรู้สึกว่าการเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่พัฒนาเข้มแข็งนั้น มาจากการที่ญี่ปุ่นมีสหรัฐอเมริการับภาระ และรับประกันความมั่นคงปลอดภัยของญี่ปุ่นให้ และสหรัฐอเมริกาต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายทางทหารแทนญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากด้วย นอกจากนี้ เมื่อสหภาพโซเวียตถูกรานอู่ฟานิสถาน สหรัฐอเมริกาในสมัยรัฐบาลคาร์เตอร์ ก็เรียกร้องให้ญี่ปุ่นเพิ่มงบประมาณทหารในปีงบประมาณ 1981 ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 9.7 แต่ผลปรากฏว่ารัฐบาลญี่ปุ่นเพิ่มงบประมาณทางทหารในปี 1981 ขึ้นเพียงร้อยละ 7.6 ทำให้สหรัฐอเมริกาไม่พอใจมาก ในสมัยของประธานาธิบดีเรแกน สหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องอีกให้ญี่ปุ่นเพิ่มสมรรถนะในการต่อต้านกำลังทางอากาศ และทางเรือของสหภาพโซเวียตในแปซิฟิก ในบริเวณห่างตัวเกาะญี่ปุ่นประมาณ 1,000 ไมล์ ซึ่งในการนี้นายชูชิกก็มีปฏิกิริยาสนองตอบด้วยดี⁽³⁾

ถ้าจะเปรียบเทียบกำลังทหารของญี่ปุ่นกับประเทศอื่นในแง่ปริมาณแล้ว ในปี 1980 งบประมาณทางทหารของญี่ปุ่นเป็นอันดับแปดของโลก เป็นที่สองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกรองจากสาธารณรัฐประชาชนจีน กำลังพลของญี่ปุ่นปัจจุบันมีประมาณ 240,000 คน แยกเป็น กองทัพบก 160,000 คน ประกอบด้วยหน่วยราบ ช่าง รถถัง พลร่ม

(3) นันทวิ จันทราทิพย์, "ญี่ปุ่นกับปัญหาการป้องกันประเทศ" เอกสารวิชาการไทย-ญี่ปุ่นศึกษา, 4 : 1 (เมษายน, 2525), หน้า 105-109.

ปืนใหญ่ และหน่วยต่อสู้อากาศยาน กองทัพเรือ ประกอบด้วยเรือรบ 90 ลำ เรือดำน้ำ 14 ลำ เครื่องบิน 200 ลำ กองทัพอากาศมีเครื่องบิน 450 ลำ ขีปนาวุธเล็งจากพื้นดิน 5 เครื่อง อาวุธยุทธโศภณที่สำคัญ คือ รถถังที่ผลิตได้เอง จรวดนำวิถีต่อต้านรถถัง เรือดำน้ำ เรือทำลายทุ่นระเบิด เครื่องบินต่อต้านเรือดำน้ำ เครื่องบินแบบเร็วว่าเสียง เครื่องบิน F-4, F-5 ซึ่งซื้อจากสหรัฐอเมริกา และขีปนาวุธแบบนิเก (Nike) ภายใต้อิทธิพลจากสหรัฐอเมริกา⁽⁴⁾

เกิดปัญหา ของการมีกองกำลังป้องกันตัวเองขึ้นว่า ฝ่ายที่สนับสนุนก็ใช้เหตุผลว่าสิทธิป้องกันตัวเองเป็นสิทธิของรัฐที่มีเอกราช และในปี 1959 ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า มาตราที่ 9 แห่งรัฐธรรมนูญได้ขัดขวางการใช้สิทธิของญี่ปุ่น ในการป้องกันกรรุกราน ฝ่ายที่คัดค้านเห็นว่าเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เพราะในที่สุดแล้ว "กองกำลังป้องกันตัวเอง" จะเปลี่ยนสถานภาพจากการเป็นโล่ห์ (ป้องกัน) มาเป็นการใช้หอก (โจมตี) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะตามแผนที่ 4 นั้น ญี่ปุ่นจะใช้งบประมาณทหาร 16,000 ล้านดอลลาร์อเมริกัน และญี่ปุ่นก็จะกลายเป็นประเทศที่มีกำลังทางทหารใหญ่ที่สุดในโลกโดยปราศจากอาวุธนิวเคลียร์

ปัญหาการป้องกันประเทศ ได้กลายเป็นปัญหาการเมืองที่สำคัญที่สุดในช่วงต้นทศวรรษ 1980 นี้ ก่อนทศวรรษ 1970 ถือกันว่า ปัญหาการป้องกันประเทศเป็นสิ่งที่ต้องห้ามที่จะเอ่ยถึงเป็นเรื่องของฝ่ายขวาจัดและพวกปฏิกิริยา ในปี 1973 นายกรัฐมนตรีมิโก ได้ประกาศนโยบายว่าญี่ปุ่นควรจะเพิ่มงบประมาณทางด้านทหารไม่เกินร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติ (GNP) ซึ่งสหรัฐอเมริกาแสดงท่าทีไม่เห็นด้วยกับข้อกำหนดของญี่ปุ่น แต่ข้อกำหนดดังกล่าวก็มีใช้กฎเกณฑ์บังคับตายตัว

(4) นันทวิ จันทราทิพย์, เพิ่งอ้าง, หน้า 102.

นายกรัฐมนตรี นายพูกตะ จะเป็นคนแรกที่กล่าวถึง ปัญหาการป้องกันประเทศในปี 1977 ว่าเป็นปัญหาสำคัญ ในการดำเนินนโยบายของญี่ปุ่น ทั้งนี้เนื่องจากญี่ปุ่นไม่มั่นใจ ในการคุ้มครองทางทหารจากสหรัฐอเมริกา อันสืบมาจาก ลัทธินิคสัน 1969 ทั้งภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในสหรัฐอเมริกา ก็ทำให้เป็นที่สงสัยว่า สหรัฐอเมริกาจะปกป้องญี่ปุ่นได้เพียง ไດ นอกจากนี้ การขยายอิทธิพลทางทหารของสหภาพ โซเวียต ทำให้สหรัฐอเมริกาอยู่ในภาวะที่เสียเปรียบใน เอเชีย แต่สิ่งที่ญี่ปุ่นถือว่ามีความกระทบต่อตนโดยตรง คือ การ ที่สหภาพโซเวียต เสริมสร้างกำลังทหารบริเวณเกาะทาง เหนือของญี่ปุ่นคือ คุนาชิริ เอโตโรฟุ ชิโกตัน และซาโบโม ตลอดจนปี 1979 มีการเคลื่อนย้ายกำลังและอาวุธผ่านช่องแคบ ทสึชิมะ สุงารุ และโซยะ มายังหมู่เกาะเหล่านี้ และ เครื่องบินสหภาพโซเวียตก็บินไปมาเหนือทะเลญี่ปุ่นถึง 157 ครั้ง นับได้ว่าปัจจัยภายนอกดังกล่าวนี้ มีผลให้ประชาชน และรัฐบาลหันมาสนใจปัญหาป้องกันประเทศตั้งแต่ปี 1979 เป็นต้นมา เช่น หนังสือพิมพ์อาซาฮีได้ทำการสำรวจมติ มหาชนเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ.1981 มีผู้ตอบว่า สนใจใน ปัญหาร้อยละ 60 ไม่สนใจร้อยละ 33⁽⁵⁾ แม้แต่หัวหน้า พรรคสังคมนิยมเอง ได้แสดงท่าทียอมรับยิ่งขึ้นเมื่อไปเยือน สหรัฐอเมริกาในปี 1979 ว่า ถ้าพรรคสังคมนิยมได้เป็น รัฐบาล ก็จะไม่ล้มเลิกสนธิสัญญาความมั่นคงกับสหรัฐ อเมริกา ทั้งนี้เพราะเกิดปัญหาเฉพาะหน้าที่เป็นการคุกคาม ของสหภาพโซเวียตขึ้น

อย่างไรก็ดี มติมหาชนญี่ปุ่นเอง ยังหาข้อตกลงกัน ไม่ได้ต่อปัญหาการป้องกันประเทศในอนาคตว่า ควรจะเป็น ไปในแนวใด

ประวัติศาสตร์อันขมขื่นของญี่ปุ่นเมื่อครั้งสงครามโลก ครั้งที่สอง มาตราที่ 9 แห่งรัฐธรรมนูญโชวะ และหลักการ

(5) นันทวดี จันทราทิพย์, เพิ่งอ้าง, หน้า 111.

ต่อต้านนิวเคลียร์สามประการ (ไม่มี ไม่ทำ ไม่นำเข้า) ทั้งหมดนี้ ได้ฝังรากลึกลงไปในการรู้สึก และทัศนคติของ สังคมญี่ปุ่นแล้วว่า ญี่ปุ่นจะไม่ต้องการเป็นมหาอำนาจทาง ทหารอีกเด็ดขาด คนญี่ปุ่นต้องการให้นโยบายพัฒนา เศรษฐกิจกันมากกว่า

ปัจจุบัน มีการพูดถึงปัญหาการเพิ่มกำลังป้องกันตัว เองของญี่ปุ่นเพราะสถานการณ์บังคับ โดยเฉพาะการคุกคามจากสหภาพโซเวียตทางพรมแดนตอนเหนือของหมู่เกาะ ญี่ปุ่น ปรากฏว่าญี่ปุ่นนั้นได้ตระหนักถึงการคุกคามของสหภาพ โซเวียตมาตั้งแต่ ค.ศ.1771 เมื่อนายเบนยาสกี (Ben-yowsky) ชาวฮังการีเดินทางจากคาบสมุทรคาบสมุทรซัตสูกา ผ่านมายังหมู่เกาะญี่ปุ่น และเขียนจดหมายให้แก่โชกุน โทกูงาวะ 6 ฉบับ เพื่อให้ญี่ปุ่นได้ตระหนักถึงภัยที่จะถูก สหภาพโซเวียตรุกราน คนญี่ปุ่นจึงคุ้นกับคำว่า "การคุกคาม ของรัสเซีย" (Soren no kyō-i) และพบตามหน้าหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ⁽⁶⁾ จากการสำรวจของหนังสือพิมพ์ญี่ปุ่น ชื่อ จิจิ เพรส (Jiji Press) นั้น แสดงให้เห็นว่า ปี 1979, 1980 และ 1981 นั้น คนญี่ปุ่นมองสหภาพโซเวียต ว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศร้อยละ 77.3, 83.6 และ 77.4 ตามลำดับ ได้มีการแบ่งกลุ่มคนญี่ปุ่นออกเป็น กลุ่มสนับสนุน ได้ชื่อว่า "กลุ่มเหยี่ยว" (hawks) และกลุ่ม ต่อต้าน ได้ชื่อว่า "กลุ่มพิราบ" (doves) กลุ่มเหยี่ยวนั้น ต้องการให้มีการทบทวน เปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญเสีย ใหม่ นำระบบเกณฑ์ทหารมาใช้ ให้มีการสร้างแผนพัฒนา การปรับปรุงการป้องกันทางทหารของญี่ปุ่น เช่น โครงการ

(6) John J. Stephan, "Japan and the Soviet Union in the 1980's : Persistence of Historical Patterns or a New Departure?", The Fifth Kyushu International Cultural Conference, 1982, (The Fukuoka Unesco Association, 1983), pp.309-314.

Mid-Term Estimate Program (1980-1984) เพื่อปรับปรุงสมรรถภาพของการป้องกันประเทศ แต่ก็มีได้ไปไกลถึงขนาดที่สหรัฐอเมริกา หวังจะให้สามารถควบคุมทางทะเล อากาศ และเรือ ปิดล้อมป้องกันสหภาพโซเวียตจากฐานทัพโซเวียตออกสู่มหาสมุทรแปซิฟิก และสร้างแนวป้องกันทางอากาศบริเวณทะเลญี่ปุ่น ส่วนกลุ่มพิราบนั้น ต้องการให้ญี่ปุ่นยกเลิกสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันกับสหรัฐอเมริกา เพื่อให้ญี่ปุ่นมีอิสระ ในการกำหนดทิศทางการป้องกันตนเอง ต้องการให้ใช้การทูตอย่างรอบคอบ เพื่อลดภาวะความตึงเครียดกับสหภาพโซเวียตและเกาหลีเหนือ ดำเนินการค้ากับทั้งสองประเทศให้มากขึ้น ส่งเสริมให้ญี่ปุ่นในฐานะมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ เป็นผู้กำหนดแนวทางนโยบายในสังคมโลกเป็นของตนเอง ให้ญี่ปุ่นรับผิดชอบและมีบทบาทในการรักษาสันติภาพตามแนวทางของญี่ปุ่นเอง

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 1981 บรรดานักเขียนและสื่อมวลชนของญี่ปุ่นเองได้แบ่งกันเป็น 2 กลุ่ม เช่นกัน กลุ่มหนึ่งรณรงค์ต่อต้านสงครามและอาวุธนิวเคลียร์ ที่รัฐบาลญี่ปุ่นมีหน้าที่ยอมรับมากขึ้น⁽⁷⁾ อีกกลุ่มหนึ่งต่อต้านกลุ่มแรก เพราะเห็นว่า การประท้วงอาวุธนิวเคลียร์ของกลุ่มแรกนั้น จะเป็นการกระทำที่เข้าข้างและเป็นประโยชน์ต่อสหภาพโซเวียต เราจะมุ่งต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ เพราะในกลุ่มคอมมิวนิสต์ของค่ายสหภาพโซเวียตนั้น จะไม่มีอิสระที่จะเดินขบวนประท้วงได้ ทำให้สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายโลกเสรีนั้น อยู่ในฐานะเสียเปรียบ ที่กลุ่มประท้วงอาวุธนิวเคลียร์สามารถดำเนินกิจกรรมได้โดยอิสระจึงไม่เป็นการยุติธรรม ในเมื่อสหภาพโซเวียตเองเป็นผู้คุกคามสันติภาพของโลกในปัจจุบัน⁽⁸⁾

นับว่า ญี่ปุ่นกำลังอยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา นโยบายต่างประเทศ บทบาทของญี่ปุ่นในเอเชียเมื่อญี่ปุ่นจำเป็นจะต้องคิดอาวุธใหม่ และการดำเนินนโยบายป้องกันประเทศ

ใหม่ หนังสือพิมพ์ โคโรนโต สตาร์ ของคานาดาได้เสนอบทความที่น่าสนใจ ในปลายพฤษภาคม 1981 ในหัวข้อเรื่อง "ญี่ปุ่นตรงทางแยก" ทั้งคนญี่ปุ่นเองก็ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ของญี่ปุ่นในทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา จึงต่างก็เสนอความคิดเห็นแนวต่างๆ กัน ถึงการที่ญี่ปุ่นควรจะดำเนินนโยบายหลักของประเทศไปในลักษณะใดจึงจะสมควร มีการถกเถียงและให้ข้อมูลเป็นการเปรียบเทียบภูมิปัญญาในทศวรรษ 1880 สมัยเมจิ และทศวรรษ 1980 สมัยปัจจุบัน ซึ่งต่างก็เป็นสมัยที่ญี่ปุ่นอยู่ตรงทางแยก ต้องตัดสินใจว่าควรจะทำอย่างไรหรือชาติ และปัญญาชนในแต่ละสมัยนั้น ก็พยายามเสนอความคิดเห็นของตน ให้รัฐบาลและประชาชนพิจารณาหลายแนวด้วยกัน

คนญี่ปุ่นปัจจุบัน ได้หันไปศึกษาภูมิปัญญาของอดีตในทศวรรษ 1880 กันมาก ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้ญี่ปุ่นเลือกทางเดินในอนาคตได้อย่างถูกต้อง ได้ยอมรับแนวความคิดที่แตกต่างกันในทศวรรษ 1880 ของ โทกูโตะมิ โซโซ (ค.ศ. 1863-1957) และของ ฟุคุชวาะ ยุกิจิ ว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนดแนวทางอนาคตญี่ปุ่นในปัจจุบันอย่างมาก เพราะแนวความคิดของโซโซนั้น สนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจมากกว่าทางทหาร และการพัฒนาประเทศจึงเป็นผลงานของชนชั้นกลางที่เรียก อินากะ ชินชิ (Inaka Shinshi) ซึ่งประกอบด้วย พวกเจ้าที่ดิน ชาวนาฐานะดี พ่อค้า นักอุตสาหกรรม และผู้บริโภคมที่มีระดับการศึกษาดี คนเหล่านี้จะเป็นชนชั้นกลางใหม่ของสังคมญี่ปุ่นในอนาคต และจะเป็น

(7) Nakano Koji, "Japanese Pens Defy the Nuclear Sword", Japan Echo (Vol. IX, Nov. 3, 1982), pp. 20-24.

(8) Inoue Shigenobu, "When Does the Antinuclear Movement Really Benefit?", The Fifth Kyushu International Cultural Conference, 1982 (The Fukuoka Unesco Association, 1983), pp. 309-314.

หลังสำคัญ ของการพัฒนาก้าวหน้าของญี่ปุ่นในแนวทางสันติ เพราะการที่ประเทศมีวัตถุประสงค์จะป้องกันสิทธิส่วนบุคคล จึงเป็นการไม่ถูกต้อง ไม่ยุติธรรมที่จะไปละเมิดสิทธิของประชาชนในประเทศอื่น ส่วนฟูซาวะ ยุคิจิ นั้น มีแนวความคิดตรงข้ามที่เห็นว่า ชนชั้นกลางของญี่ปุ่นที่เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาญี่ปุ่นให้เจริญก้าวหน้า นั่นคือ พวกก๊อคิดซามูไร ที่เรียก ชิโซกุ (Shizoku) ซึ่งเขาสามารถสนับสนุนให้เข้ารับผิดชอบในการค้าและการอุตสาหกรรมของประเทศ จึงเป็นพวก "มันสมอง" และ "แขนขา" ขณะที่พวกซาวาและพ่อค้าของฟูซาวะ อยู่ในฐานะเป็น "ท้องของประเทศ" จึงเห็นได้ว่า แนวความคิดของกลุ่มฟูซาวะอยู่ในลักษณะ "ถ้าปราศจากพวกซามูไร ประเทศก็ไม่อาจก้าวหน้าไปได้" แต่จะเสื่อมลงเช่นเดียวกับเกาหลีและจีน(ทศวรรษ 1880)" กลุ่มนี้จึงเป็นผู้สนับสนุนลัทธิจักรวรรดินิยมของตะวันตก และให้แนวความคิด ที่สนับสนุนการเพิ่มกำลังทางทหารของญี่ปุ่น ปัจจุบัน ฉะนั้น ในทศวรรษ 1980 นี้ ญี่ปุ่นผู้มาถึงทางแยก หลังสงครามโลกครั้งที่สอง และเผชิญกับวิกฤตการณ์ด้านการเมืองและการต่างประเทศนั้น ก็ทำให้คนญี่ปุ่นต้องค้นหาเอกลักษณ์ของชาติกันใหม่ มีการหันกลับไปศึกษาเรื่องราวในอดีต ทำความเข้าใจกับภูมิปัญญาสมัยเมจิ ซึ่งยังคงเด่นชัดในความทรงจำของตน โดยหวังว่า ข้อโต้แย้งของปัญญาชนในทศวรรษ 1880 นั้น จะช่วยให้ญี่ปุ่นเข้าใจตนเอง หาช่องทางที่จะเดินต่อไปในอนาคตได้ด้วยดี เพราะในโลกปัจจุบันนี้ ไม่มีใครที่จะเดินนำหน้าญี่ปุ่นได้อีกแล้ว⁽⁹⁾

สำหรับการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมญี่ปุ่นนี้ ประชาชนญี่ปุ่นมีมาตรฐานการครองชีพที่ดี และมีอายุยืนกว่า ประชาชาติอื่นนอกจากสแกนดิเนเวีย ทำให้เกิดกังวลกันว่า

(9) Shinh Vinh, "Japan in the world of the 1980's, Viewed from a Historical Perspective", The Fifth Kyushu International Cultural Conference, 1982, op.cit, pp.298-309.

จะมีปัญหาสังคมเกิดขึ้นในอนาคตเมื่อญี่ปุ่นมีคนแก่มากกว่าคนหนุ่มสาว อันเป็นผลจากระบบการจ้างงานและทำงานตลอดชีพ ซึ่งอาจขัดขวางการพัฒนาของญี่ปุ่น

ปัญหาทางสังคมที่กังวลกันมากในต้นทศวรรษ 1980 นี้ คือ ปัญหาเด็กวัยรุ่นประพฤติกผิด ญี่ปุ่นเคยเป็นประเทศที่ทันสมัยแบบตะวันตก ซึ่งยึดจริยธรรมตะวันตกอันเป็นมรดกวัฒนธรรมอยู่ แต่ตั้งแต่ปี 1981 ทั้งสื่อมวลชนและรัฐบาลต่างก็ชี้ให้เห็นความรุนแรงของเด็กวัยรุ่นที่ก่ออาชญากรรมขึ้นทั้งในและนอกโรงเรียน ซึ่งมีจำนวนถึงร้อยละ 43.9 และถูกพิจารณาโทษประมาณ 127,000 คน เพราะละเมิดกฎหมาย ใช้อาวุธปล้นผู้คน และฆาตกรรม นอกจากนี้ยังปรากฏว่า มีเด็กนักเรียนจำนวนมาที่ต่อสู้ทำร้ายครูจนได้รับบาดเจ็บสาหัส ครูคนหนึ่งถึงกับฆ่าตัวตายเพราะความเป็นอันธพาลของเด็กนักเรียน ทำให้สื่อมวลชนต่างก็พากันประโคมข่าว และเรียกร้องให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยอบรมดูแลนักเรียนให้อยู่ในกรอบที่ดี ปรากฏว่าใน 6 เดือนแรกของปี 1982 ต่อมานั้น อัตราการทำร้ายครูของเด็กนักเรียนได้ลดลงร้อยละ 15 ของปี 1981

ปัญหาสังคม ที่เป็นที่น่าสนใจรองลงมาจากปัญหาเด็กวัยรุ่นคือ การที่นายทานากะถูกไต่สวนกรณีรับสินบนล่อลึงจำนวน 500 ล้านเยน ชำนาญนี้เป็นที่สนใจของประชาชนมาก และพากันติดตามข่าวอย่างใกล้ชิด แต่นายทานากะก็มีผู้สนับสนุนอยู่มาก ทำให้เขายืนยันว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ แม้จะมีหลักฐานมัดตัวเขาอย่างแน่นหนาก็ตาม

ปัญหาใหญ่ทางสังคมต่อมาก็คือ ขบวนการจารกรรมคอมพิวเตอร์ในธนาคารหลายแห่ง อาชญากรรมก็มีความรู้ดีและใช้วิธีโจรกรรมเงินจากธนาคารซึ่งใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีง่าย ๆ และได้ผล ในเมื่อธนาคารละเลยที่จะป้องกันให้รัดกุมเพราะเชื่อในคุณธรรมและความซื่อสัตย์ของคนญี่ปุ่นมากเกินไป

อย่างไรก็ดีคนญี่ปุ่นทั่วไปก็มีชีวิตกันอย่างสะดวกสบาย

มีรายได้ดี และสามารถเดินทางไปพักผ่อนหย่อนใจยังต่างประเทศได้ในช่วงหยุดพักผ่อนจากงานหนักตลอดปี

3.

ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

ต้นทศวรรษ 1980 ญี่ปุ่นยังคงอยู่ในสภาพที่จะต้องรักษานโยบายเป็นมิตรกับทุกประเทศไว้ ทั้งนี้เพราะสหรัฐอเมริกาได้ถอนตัวออกจากเอเชีย ทำให้ญี่ปุ่นต้องมีการะในการรักษาความสงบและสันติภาพของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ บทบาทที่ญี่ปุ่นจะต้องยึดถือคือ การเป็นคนกลางทางการทูต ระหว่างประเทศพัฒนาตะวันตกกับประเทศที่กำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชีย เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่มีอยู่ และส่งเสริมเสถียรภาพทางการเมือง ดังคำมั่นสัญญาของญี่ปุ่นที่มีต่อสมาคมอาเซียนตามที่ประกาศลัทธิฟูกูคะของตนในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1977

ดังนั้นนายเซนโกะ ชูซุกิ จึงให้ความสำคัญระดับสูงต่อประเทศที่กำลังพัฒนาในเอเชียด้วยการเดินทางไปเยือนกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นกลุ่มแรก

ได้มีการเปลี่ยนแปลง นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นขึ้น เพราะญี่ปุ่นจำเป็นต้องรับผิดชอบในการเสริมสร้างสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศตามนโยบายพื้นฐานของตน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์โลก คือการที่ดุลอำนาจทางเอเชียได้เสียไป เพราะบทบาทการรุกรานของสหภาพโซเวียต และการถอนตัวออกจากภูมิภาคของสหรัฐอเมริกา ทำให้ญี่ปุ่นในฐานะมหาอำนาจหนึ่ง มีอาจถึงภาระในการรักษาดุลอำนาจเพื่อสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคได้ ญี่ปุ่นจำเป็นต้องเสียสละมากขึ้น

ขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นก็พยายามรักษาสัมพันธภาพกับทั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตเอาไว้ด้วย แต่

เมื่อสหภาพโซเวียตรุกรานอัฟกานิสถาน ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1979 นั้น คนญี่ปุ่นเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นที่จะพิจารณาปัญหาด้านกำลังป้องกันตัวเองกันใหม่ เพราะญี่ปุ่นนั้นมีผลประโยชน์มากขึ้นใน เกาหลีใต้ อินโดจีน และตะวันออกกลาง ทั้งสหรัฐอเมริกาเองก็ผลักดันให้ญี่ปุ่นต้องตัดสินใจเพิ่มงบประมาณป้องกันตนเองในปี 1981 (เริ่มวันที่ 1 เมษายน 1981) ให้เป็นอัตราร้อยละ 0.91 ของรายได้ประชาชาติทั้งหมด (ในปี 1980 อยู่ในอัตราร้อยละ 0.9) แม้จะทำให้สหรัฐอเมริกา ไม่พอใจที่ญี่ปุ่นเพิ่มงบประมาณทหารน้อยเกินไป แต่จำนวนน้อยนั้นก็มีความสำคัญสำหรับคนญี่ปุ่นมาก

รัฐบาลญี่ปุ่น ได้ริเริ่มแถลงถึงความอ่อนแอไร้สมรรถภาพของญี่ปุ่นที่จะป้องกันตัวเองในสมุทปกขาวประจำปี 1981 เป็นครั้งแรก และได้ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกำลังทางเรือบก และอากาศของสหภาพโซเวียตในมหาสมุทรแปซิฟิกด้วย สมุทปกขาวนี้ จึงนับเป็นการปลุกระดมประชาชนให้ตระหนักถึงความจำเป็น ของการเพิ่มงบประมาณทหารของฝ่ายอนุรักษ์นิยมญี่ปุ่น และชี้ให้เห็นความกดดันจากภายนอก โดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกาที่ญี่ปุ่นจำเป็นต้องโอนอ่อนผ่อนตามด้วย⁽¹⁰⁾

อย่างไรก็ดี นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นยังคงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาอย่างแนบแน่น แม้จะมีเรื่องขัดแย้งกันบ้างในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา เพราะสหรัฐอเมริกา ไม่อาจผลักดันให้ญี่ปุ่นเพิ่มสมรรถภาพทางทหารได้ตามที่ตนต้องการ และในปี 1982 การถ่ายโอนเทคโนโลยีของญี่ปุ่นให้แก่สหรัฐอเมริกาก็ดูเป็นไปได้ยาก แม้รัฐบาลญี่ปุ่นจะรับปากก็ตาม เพราะเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นของเอกชนญี่ปุ่นผู้ไม่ต้องการให้คนอเมริกันมาเป็นคู่แข่งของตน

(10) Asia 1981 Yearbook (Far Eastern Economic Review, 1981), p. 160.

แต่ก็มีคำที่แสดงว่า รัฐบาลญี่ปุ่นพยายามออกจากร่วมเงาอิทธิพลอเมริกัน เมื่อนายซูซูกิเดินทางเยือนสมาคมประชาชาติอาเซียก่อนที่จะเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาตามที่เคยนิยมปฏิบัติกันมา ที่จริงแล้วสมาคมอาเซียก็นับเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สองของญี่ปุ่นรองจากสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นจึงให้ความสำคัญอย่างมาก ทั้งกรณีญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะเพิ่มกำลังทหารนั้น ก็ทำให้สมาคมอาเซียจับตามองอยู่อย่างไม่ไว้วางใจ เพราะเกรงอดีตจะซ้ำรอย รัฐบาลญี่ปุ่นจึงต้องพยายามรักษาความสัมพันธ์อันดีกับอาเซียไว้ นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังให้การต้อนรับนายอานาห์ตัม ผู้นำขบวนการปลดปล่อยปาเลสไตน์เป็นอย่างดี ในฐานะแขกเมืองของประเทศด้วย

การไปเยือนสหรัฐอเมริกาของนายซูซูกิ ทำให้เกิดปฏิกิริยาของญี่ปุ่น ต่อต้านการแถลงการณ์ของผู้นำทั้งสองประเทศขึ้น เมื่อมีการใช้คำว่า "เป็นพันธมิตร" (alliance) กัน เพราะจะเป็นความหมายของคู่สงครามด้วย จึงเป็นผลให้นายอิดู รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ต้องลาออกจากตำแหน่งเพื่อเป็นการรักษาหน้าให้แก่ นายซูซูกิ

ปัญหาด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศที่เป็นกรณีใหม่ขึ้นมา คือปัญหาคำร่ำเรียนดังที่กล่าวมาแล้ว คำร่ำเรียนทางประวัติศาสตร์มีการใช้คำว่า "การรุกราน" (shin-ryaku-invasion) นั้น กระทรวงศึกษาธิการได้แนะนำให้ใช้ "การรุกราน" (shin-shurusu-advance) แทน ทำให้นักวิชาการญี่ปุ่นเองวิจารณ์ยืนยันว่า กระทรวงศึกษาธิการนั้น มีเจตนาจะลบคำรุนแรงที่ใช้ในประวัติศาสตร์การรุกรานทางทหารของญี่ปุ่นให้พ้นไปจากคำร่ำเรียน เพราะเกรงว่านักเรียนจะมีภาพพจน์ไม่ดีต่อประเทศของตน ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดการเคลื่อนไหวประท้วงรุนแรงของบรรดาประเทศเอเชียที่เป็นคู่สงครามกับญี่ปุ่นทั้งหลาย เช่น เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ จีน สิงคโปร์ และมาเลเซีย เป็นต้น กล่าวหาว่า ญี่ปุ่นจงใจจะลบและเปลี่ยนประวัติศาสตร์ใหม่

และวิจารณ์ว่า เป็นการเริ่มก้าวแรกของนโยบายคิดอาวุธใหม่อีกครั้งของรัฐบาลญี่ปุ่น ทำให้กระทรวงศึกษาธิการต้องแก้ตัวว่า คำร่ำประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นที่เรียนกันนั้น เขียนโดยนักวิชาการหัวเอียงซ้ายจัด จึงทำให้การกระทำทางทหารของญี่ปุ่นดูรุนแรงเกินความเป็นจริง กระทรวงจึงเพียงต้องการแก้ไขให้ถูกต้องเท่านั้น อย่างไรก็ตาม รัฐบาลญี่ปุ่นจำต้องประนีประนอมกับต่างชาติดังกล่าว โดยจะพิจารณาเรื่องคำร่ำเรียนใหม่ในปี 1985⁽¹¹⁾

สรุปว่า ในช่วง 1980-1982 นั้น ญี่ปุ่นต้องพยายามอย่างหนักที่จะรักษาสัมพันธภาพกับเพื่อนบ้าน และประเทศคู่ค้าทั้งหลายของตนและพยายามเพิ่มบทบาทอิสระในวงการเมืองโลกมากขึ้น เพื่อศักดิ์ศรีของประเทศและเพื่อจะได้รับความเคารพนับถือจากต่างประเทศด้วย โดยเฉพาะการออกโรจนสนับสนุนนโยบายการลดอาวุธ ในที่ประชุมสมัชชาของสหประชาชาติ เป็นต้น กระนั้นก็ยังมิอาจกล่าวได้ว่า ญี่ปุ่นบรรลุความสำเร็จที่จะทำให้ประเทศอื่นศรัทธาและเชื่อถือญี่ปุ่น เช่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็ยังคงมีความรู้สึกที่ว่า ญี่ปุ่นมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้าง "วงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพา" ขึ้นมาใหม่

4

การเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของญี่ปุ่นโดยทั่วไปอยู่ในสภาพที่มั่นคง ในปี 1980 มีปัญหาทางการค้ากับต่างประเทศ เมื่อสหรัฐอเมริกาและยุโรป ตั้งข้อกีดกันสินค้าญี่ปุ่นที่เข้าไปตลาดสินค้าภายในของตน ทำให้ต้องเกิดการเจรจากันขึ้น และญี่ปุ่นก็ถูกบีบให้ต้องผ่อนคลายการกีดกันสินค้าต่างชาติในญี่ปุ่น ให้โควตาแก่สินค้าต่างชาติ และขอร้องให้คนญี่ปุ่นเปิดตลาดญี่ปุ่นให้

(11) *Asia 1983 Yearbook (Far Eastern Economic Review, 1983), p.170.*

มากขึ้นสำหรับสินค้าต่างชาติดังเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อรักษา
สัมพันธภาพที่ดีกับต่างประเทศไว้

อย่างไรก็ดี ตั้งแต่ปี 1980 เป็นต้นมา มีแนวโน้มว่า
รายได้ประชาชาติญี่ปุ่นจะลดลงต่ำกว่าเป้าหมายที่วางไว้ แต่
ก็ยังมียาได้ประชาชาติสูงขึ้นจากปีที่แล้ว ในปี 1982 ราย
ได้ประชาชาติญี่ปุ่นยังคงมีอัตราสูงขึ้นร้อยละ 3.4 ขณะที่กลุ่ม
OECD สูงขึ้นเพียงร้อยละ 0.5 แต่ก็ต่ำกว่าที่ประมาณกัน
ไว้ว่าควรเป็นร้อยละ 5.2 จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิด
ความรู้สึกว่า เศรษฐกิจญี่ปุ่นทรุดต่ำลง ขณะเดียวกัน ภาวะ
การว่างงานของญี่ปุ่นก็มีเพียงร้อยละ 2.3 เมื่อเปรียบเทียบกับ
ร้อยละ 9.5 ของสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 7.8 ของเยอรมัน
ตะวันตก ร้อยละ 8.6 ของฝรั่งเศส และร้อยละ 12.5
ของอังกฤษ⁽¹²⁾ นอกจากนี้คนญี่ปุ่นยังได้ชื่อว่า เป็นคน
งานที่ขยันขันแข็งในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง เพราะเฉลี่ย
ชั่วโมงการทำงานของคนงานญี่ปุ่นคือ 2,146 ชั่วโมงต่อปี
เปรียบเทียบกับ 1,934 ชั่วโมงต่อปีของคนงานอเมริกัน
1,799 ชั่วโมงต่อปีของคนงานฝรั่งเศส และ 1,728 ชั่วโมง
ต่อปีของคนงานเยอรมันตะวันตก แม้ว่าจะมีการลดชั่วโมง
ทำงานของคนงานญี่ปุ่นให้เหลือเพียง 2,000 ชั่วโมง ก็ยัง
นับว่าเป็นประเทศชั้นนำในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม⁽¹³⁾

ด้วยเหตุนี้ ในวันที่ 8 ตุลาคม ค.ศ. 1982 รัฐมนตรี
ว่าการคลัง นายมิจิโอะ วาตานาเบะ ในรัฐบาลชูชิก็ ได้
ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ต่างประเทศว่า เศรษฐกิจของญี่ปุ่น
ยังมีพื้นฐานที่ดีและมั่นคงกว่าประเทศอื่น

กล่าวโดยสรุป ญี่ปุ่นในต้นทศวรรษ 1980 มีปัญหาการ
เมืองภายใต้เกี่ยวกับการเพิ่มกำลังป้องกันตัวเอง และควร
จะเพิ่มสมรรถภาพทางทหารของตนในขีดใดจึงจะเหมาะสม
และจะสามารถรักษาเสถียรภาพความมั่นคง ในภูมิภาคเอ

(12) Asia 1982 Yearbook, Ibid., p.176.

(13) Asia 1982 Yearbook (Far Eastern Economic Review, 1982), p.172.

เซีย ตลอดจนความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นไป
ด้วยดี ทั้งงบประมาณของรัฐก็จะลดลงต่ำลงเมื่อรายได้ประ
ชาชาติตกลง มิได้ตามเป้าหมาย จึงดูเหมือนการยากต่อการ
เพิ่มงบประมาณในปี 1984 ในด้านความสัมพันธ์ต่างประเทศ
นั้น ญี่ปุ่นถูกสถานการณ์ภายในกดดันให้มีบทบาทเป็นอิสระ
พ้นจากอิทธิพลของสหรัฐอเมริกามากขึ้น แม้จะดูเหมือนส่วน
น้อยมากก็ตามญี่ปุ่นต้องพยายามประคับประคองความสัมพันธ์
กับสาธารณรัฐประชาชนจีน และสหภาพโซเวียตให้เป็นไป
ด้วยดีด้วย เพราะญี่ปุ่นเองนั้นมิได้มีสมรรถภาพทางทหารที่
จะป้องกันตัวเองจากการโจมตีของมหาประเทศทั้งสองโดย
เฉพาะสหภาพโซเวียตได้ ทางเศรษฐกิจนั้น เมื่อรายได้
ประชาชาติลดลง ก็ดูเหมือนว่าญี่ปุ่นจะประสบปัญหาภาวะ
เงินได้บริษัทห้างร้านเล็ก ๆ ล้มละลาย แต่ก็มิได้เป็นเรื่อง
เสียหายต่อส่วนรวม ทั้งกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า
ระหว่างประเทศ (Mitl) ก็ยังคงให้ความช่วยเหลือสนับสนุน
ก่อนักธุรกิจหน้าใหม่เป็นอย่างดียิ่ง

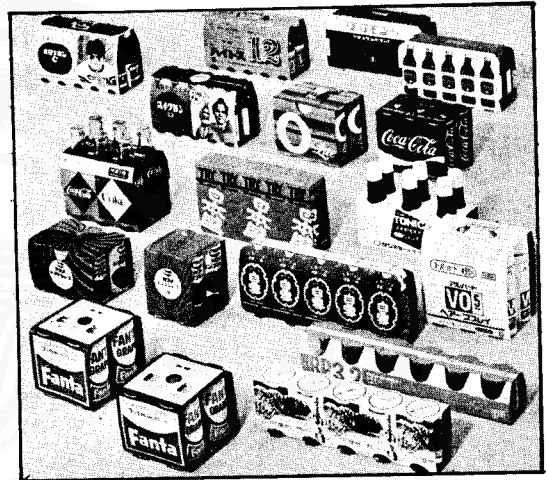
บรรณานุกรม

1. ชูเกียรติ พันธ์ประสิทธิ์. "ญี่ปุ่นเพิ่มงบประมาณทหาร : ทศวรรษที่แตกแยกภายในประเทศ". หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน. วันเสาร์ที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2526.
2. นันทวุฒิ จันทราพิทย. "ญี่ปุ่นกับปัญหาการป้องกันประเทศ". เอกสารวิชาการไทย-ญี่ปุ่นศึกษา, 4 : 1 (เมษายน 2525).
3. ผศ.อรอนงค์ ทองอร่าม. การเมืองระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออก. คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525.
4. Asia 1981 Yearbook. Far Eastern Economic Review. 1981.

5. Asia. 1982 Yearbook. Far Eastern Economic Review. 1982.
6. Asia 1983 Yearbook. Far Eastern Economic Review. 1983.
7. Koji, Nakano. "Japanese Pens Defy The Nuclear Sword". Japan Echo. Vol. IX, Nov 3, 1982.
8. Shigenobu, Inoue "When Does the Antinuclear Movement Really Benefit ?". The Fifth Kyushu International Cultural Conference, 1982. The Fukuoka Unesco Association. 1983.
9. Stephan, John J. "Japan and the Soviet Union in the 1980's : Persistence of Historical Patterns or a New Departure?" The Fifth Kyushu International Cultural Conference, 1982. The Fukuoka Unesco Association. 1983.
10. Vinh , Shinh. "Japan in the World of the 1980's Viewed from a Historical Perspective", The Fifth Kyushu International Cultural Conference, 1982. The Fukuoka Unesco Association. 1983.

Mead packaging system cluster-pak[®]

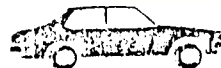
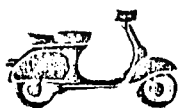
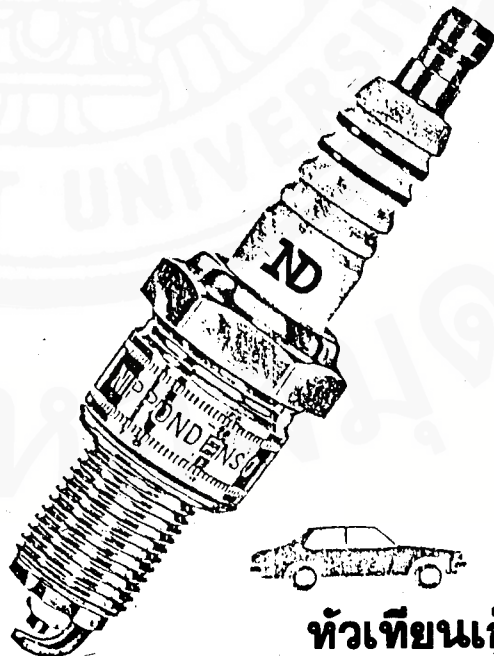

PLEASE INQUIRE TO:
NIYOM CHANG PACKAGING CO., LTD.
90/3 Sukumvit 31 (Soi Swasdee) Bangkok
TEL. 3914273, 3915911, 3915955

หัวเทียนดี ต้อง เอ็นดี

บริษัท นิปอนด์เอ็นซี ประเทศไทย จำกัด
2122 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ กรุงเทพฯ 10310
โทร. 3144963

ไม่ว่าคุณจะใช้รถมอเตอร์ไซด์หรือรถยนต์ยี่ห้ออะไร
หัวเทียนเอ็นดีให้ความมั่นใจได้เต็มที่ เพราะช่วยให้เครื่อง
ยนต์สตาร์ทง่ายขึ้น เร่งตัวเร็วขึ้น และทำให้การเผาไหม้
เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงประหยัดน้ำมัน หัวเทียน
เอ็นดียังใช้ได้ทนทานอีกด้วย ทุกครั้งที่คิดจะเปลี่ยนหัว
เทียน เรียกหาแต่เอ็นดีเท่านั้น

หัวเทียนเอ็นดี เชี่ยว
ด้วย คู่หมอมอเตอร์ไซด์
และรถยนต์ทุกยี่ห้อ